

WPROWADZENIE

Duży wpływ na przemiany społeczno-gospodarcze układów przestrzennych wywierają procesy internacjonalizacji działalności gospodarczej różnego typu przedsiębiorstw. W wyniku relacji przestrzennych kształtują one różne formy powiązań organizacyjnych i rynkowych, które mają na celu podnoszenie efektywności gospodarowania wiodących korporacji. W poszczególnych krajach formy te oddziałują na powstawanie oraz pobudzanie działalności produkcyjnej i usługowej przedsiębiorstw o różnym potencjale – mikrofirm oraz firm małych, średnich i dużych. Do tego nurtu nawiązują zaprezentowane w tomie prace, które częściowo identyfikują przestrzenne zachowania różnych typów podmiotów gospodarczych, ich powiązania sieciowe oraz instrumenty prawne i finansowe wpływające na ich funkcjonowanie i rozwój.

Ogromną rolę w kształtowaniu przedsiębiorstwa odgrywa otoczenie międzynarodowe, które przyczynia się do nasilania internacjonalizacji działalności produkcyjnej (K. Wach). Na tym tle omówione zostały warunki kształtowania wybranych krajowych przedsiębiorstw, wśród których wyróżniono mikrofirmy oraz firmy małe, średnie i duże. Zwrócono uwagę na główne czynniki, m.in. na uwarunkowania polityczne, prawne, społeczne, ekonomiczne, kulturowe, ekologiczne i technologiczne. Kontynuuje tę problematykę analiza terytorialnego zasięgu internacjonalizacji polskich przedsiębiorstw poprzez określenie charakteru rynku (rynków krajów UE, rynków należących do krajów UE i pozaunijnych oraz rynków wyłącznie pozaeuropejskich) (N. Daszkiewicz). Przedstawione na wstępie hipotezy zostały zweryfikowane przy pomocy modelu ekonometrycznego. Identyfikacji podjętej problematyki dokonano na przykładzie powiązań handlowych przedsiębiorstw województwa małopolskiego w latach 2012–2013 (M. Belniak). Stwierdzono różny stopień powiązań handlowych z poszczególnymi krajami. Na tej podstawie określono terytorialny stopień zmienności rynków międzynarodowych województwa małopolskiego. Na tle rozwoju teorii sieci terytorialnych określone zostały relacje zachodzące między cyklem życia przedsiębiorstwa a decyzją lokalizacyjną (H. Godlewska-Majkowska). Określono zachowanie przedsiębiorstwa w różnej fazie rozwoju (zależkowej, fazie rozwoju i schyłkowej). W kolejnych studiach dokonano przeglądu literatury dotyczącej roli przedsiębiorstw w rozwoju lokalnym i regionalnym, zwracając uwagę na koncepcję rozwoju endogenicznego, egzogenicznego, regionu spolaryzowanego oraz neoklasycyzm teorie kształtowania klastrów (M. Typa). Znaczący wpływ na procesy kształtowania działalności produkcyjnej mają instrumenty prawne, a wśród nich ważną rolę odgrywa system podatkowy, który w różnym stopniu pobudza bądź hamuje rozwój przedsiębiorstw (J. Pach). Podstawowym instrumentem wpływającym na ocenę działalności przedsiębiorstwa jest analiza rzeczowo-finansowa podejmowanej produkcji (R. Śliwa, R. Żaba-Nieroda). W tym świetle zaprezentowano przedsiębiorstwo związane z funkcjami obronnymi. Zwrócono szczególną uwagę na opracowywanie planów rzeczowo-finansowych

w grupie kapitałowej oraz jej strukturę własnościową. Jedną z form oddziaływania otoczenia międzynarodowego na kształtowanie rynku krajowego są międzynarodowe sieci handlowe, poszukujące swoich miejsc działalności w wybranych krajach (B. Gosik). Identyfikację tej problematyki przedstawiono na przykładzie jednostek handlowych największych sieci europejskich. Zwrócono uwagę na preferencje lokalizacyjne placówek handlowych z uwzględnieniem rozmiarów potencjalnego rynku, wśród których wyróżniono miasta małe, średnie i duże. W procesach rozwoju ważnym zagadnieniem jest przepływ wiedzy między różnego typu instytucjami. Tematykę tę zilustrowano na przykładzie współpracy i przepływów informacji w organizacjach klastrowych w nawiązaniu do polityki Unii Europejskiej (W. Dyba). Można przyjąć, że organizacje te w znacznym stopniu wpływają na pobudzenie procesów internacjonalizacji produkcji i wdrażanie nowych technologii. Dużą rolę w procesie rozwoju gospodarczego poszczególnych krajów odgrywają bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Stąd ważnym problemem jest określenie, w jakim stopniu wpływają one na kształtowanie wartości dodanej brutto w gospodarce. Odpowiednią próbę w tym zakresie przedstawiono w pracy, w której dokonano analizy znaczenia napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla wzrostu gospodarczego, przy wykorzystaniu funkcji ekonometrycznych (L. Wojciechowski). Ważnym elementem usieciowienia przedsiębiorstw jest określenie ich efektów organizacyjnych, które przedstawione zostały w oparciu o usieciowienie jednostek gospodarczych i możliwości ich wykorzystania w planowaniu przestrzennym (A. Mrozińska). W procesie rozwoju gospodarczego świata zachodzą duże zmiany w zakresie udziału potencjału ekonomicznego wiodących biegunów wzrostu. W ostatnim czasie, obok Europy, Stanów Zjednoczonych i Japonii, funkcje światowego centrum przejmuje gospodarka chińska. Przejawem tego jest szybki wzrost udziału Chin w światowym potencjale ekonomicznym oraz silna ekspansja obejmująca także kraje Europy Środkowo-Wschodniej (R. Koszek). Kraje te, będące w stadium transformacji i przyspieszonego rozwoju gospodarczego, stanowią dobry rynek dla podbijających go produktów przemysłu chińskiego oraz do inwestowania na nim kapitału.

Przedstawiona w niniejszym tomie problematyka wskazuje na różnorodne podejścia metodologiczne, które w wielu wypadkach zweryfikowane zostały badaniami empirycznymi. Potwierdzają one dużą rolę otoczenia międzynarodowego w internacjonalizacji przedsiębiorstw i intensyfikowaniu wzrostu gospodarczego krajów i regionów.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał